

УДК 338.49:519.237

ІННОВАЦІЙНА ПОЛІТИКА В ІНФРАСТРУКТУРНМУ СЕКТОРІ РЕГІОНУ

Димченко Олена Володимирівна, д. е. н., проф., завідувач кафедри економіки підприємств, бізнес-адміністрування та регіонального розвитку, Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова, 050-977-60-60, dymchenkoov@gmail.com

Белявцева Вікторія Володимирівна, керівник апарату Харківської обласної державної адміністрації, тел.: 050-6938138, my_edem@ukr.net

Olena Dymchenko, Doctor of Economics, Professor, Director of the department of economics, business administration & regional development, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

V. Beliavtseva, Head of the staff of the Kharkiv Regional State Administration

O. Dymchenko, V. Beliavtseva. Innovative policy in the infrastructure sector of the region.

An important condition for the effective functioning of the region as an economic system is the creation and continuous improvement of effective infrastructure in order to provide innovative development both for regions and for the state as a whole. The analysis of the peculiarities of the interaction of economic actors at the regional level indicates a significant slowdown in regional development due to the highly inefficient use of resources and the lack of conditions for substantiation and implementation of innovative projects, which in turn leads to deepening of the economic crisis, which is aggravated by the disproportionality of the development of various regions of Ukraine. In order to solve the problems connected with the provision of innovative development of the regions of our country, it is necessary first of all to pay special attention to the development of housing and communal services, as an industry, functioning of which provides basic needs of citizens. Based on the identification and analysis of the negative factors that hamper the functioning of Kharkiv and other regions of Ukraine, practical recommendations for realizing the potential of regions through integrated infrastructure development are proposed on the basis of providing conditions for the innovation activity of business entities in the regions. Particular attention is paid to the study of the prospects of housing and communal services as an important component of the regional economy. Also, a complex of methodical support for the improvement of the mechanism of management of innovative development of the region is proposed, implementation of which will help to neutralize the negative impact of internal and external factors on the functioning of both the housing and communal services sector and the regions as a whole. In order to provide innovative development of the regions of Ukraine, a cognitive map of the development of a modern model of innovation and investment policy in the region has been developed, which allows improving the quality of management at the regional level.

Димченко О. В., Белявцева В. В. Інноваційна політика в інфраструктурному секторі регіону.

Важливою умовою ефективного функціонування регіону як економічної системи є створення і постійне удосконалення дієвої інфраструктури з метою забезпечення інноваційного розвитку як регіонів, так і держави в цілому. Аналіз особливостей взаємодії економічних суб'єктів на регіональному рівні вказує на значне уповільнення регіонального розвитку через вкрай нераціональне використання ресурсів та відсутність умов для обґрунтування та реалізації інноваційних проектів, що у свою чергу приводить до поглиблення економічної кризи, яка посилюється за рахунок диспропорційності розвитку різних регіонів України. Для вирішення проблем, пов'язаних із забезпеченням інноваційного розвитку регіонів нашої держави, необхідно, перш за все, приділити особливу увагу розвитку житлово-комунального господарства як галузі, функціонування якої забезпечує базові потреби громадян. На основі виявлення та аналізу негативних чинників, що ускладнюють функціонування Харківського та інших регіонів України, запропоновано практичні рекомендації щодо реалізації потенціалу регіонів через комплексний розвиток інфраструктури на засадах забезпечення умов для інноваційної діяльності суб'єктів господарювання на території регіонів. Особливу увагу приділено дослідженню перспектив розвитку житлово-комунального господарства як важливої складової регіональної економіки. Також запропоновано комплекс методичного забезпечення інструментарію удосконалення механізму управління інноваційним розвитком регіону, реалізація якого сприятиме нейтралізації негативного впливу внутрішніх та зовнішніх чинників на функціонування як галузі житлово-комунального господарства, так і регіонів в цілому. З метою забезпечення інноваційного розвитку регіонів України

розроблено когнітивну карту розбудови сучасної моделі інноваційно-інвестиційної політики регіону, що дозволяє підвищити якість управління на регіональному рівні.

Дымченко Е. В., Белявцева В. В. Инновационная политика в инфраструктурном секторе региона.

Важным условием эффективного функционирования региона как экономической системы является создание и постоянное совершенствование эффективной инфраструктуры с целью обеспечения инновационного развития, как регионов, так и государства в целом. Анализ особенностей взаимодействия экономических субъектов на региональном уровне указывает на значительное замедление регионального развития из-за крайне нерационального использования ресурсов и отсутствия условий для обоснования и реализации инновационных проектов, что, в свою очередь, приводит к углублению экономического кризиса, который усиливается за счёт диспропорций развития различных регионов Украины. Для решения проблем, связанных с обеспечением инновационного развития регионов нашего государства, необходимо, прежде всего, уделить особое внимание развитию жилищно-коммунального хозяйства как отрасли, функционирование которой обеспечивает базовые потребности граждан. На основе выявления и анализа негативных факторов, затрудняющих функционирование Харьковского и других регионов Украины, предложены практические рекомендации по реализации потенциала регионов путём комплексного развития инфраструктуры, на основе обеспечения условий для инновационной деятельности субъектов хозяйствования на территории регионов. Особое внимание уделено исследованию перспектив развития жилищно-коммунального хозяйства как важной составляющей региональной экономики. Также предложен комплекс методического обеспечения инструментария совершенствования механизма управления инновационным развитием региона, реализация которого будет способствовать нейтрализации негативного влияния внутренних и внешних факторов на функционирование как отрасли жилищно-коммунального хозяйства, так и регионов в целом. С целью обеспечения инновационного развития регионов Украины, разработана когнитивная карта развития современной модели инновационно-инвестиционной политики региона, которая позволяет повысить качество управления на региональном уровне.

Постановка проблеми. Серед пріоритетних стратегій розвитку держави в сучасних умовах господарювання, найбільш ефективною є така, що передбачає гармонійне поєднання децентралізації економічних процесів на регіональному рівні та забезпечення сталого розвитку регіонів на засадах залучення інвестицій та реалізації інноваційних проектів. Однак, реалізація означеної стратегії значно ускладнюється через нераціональне використання фінансових, матеріальних та інших ресурсів на регіональному рівні та використання ігнорування необхідності підвищення інвестиційної привабливості регіонів шляхом уточнення норм чинного законодавства, що регламентують інноваційну та інвестиційну діяльність. Вирішення описаної проблеми можливе через створення та удосконалення інфраструктури для активізації інноваційного розвитку регіонів нашої держави, що досягається через розвиток житлово-комунального господарства великих міст.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблеми функціонування та розвитку житлово-комунального господарства у складі економіки регіону досліджувалися у роботах таких вчених як: З. Герасимчук, В. Лук'янов, Л. Беззубко І. Челноков та ін., але ці проблеми потребують подальшого дослідження [1-4].

Виділення невирішеної проблеми. Слід відзначити, що проблеми теоретичного обґрунтування та практичного впровадження заходів щодо забезпечення інноваційного розвитку регіонів шляхом залучення та використання інвестицій ще недостатньо вивчені. Особливо це стосується методів створення та удосконалення відповідної інфраструктури та підвищення якості управління інноваційним розвитком регіону.

Мета статті – обґрунтування інструментів забезпечення управління інноваційним розвитком регіону.

Виклад основного матеріалу. В адміністративно-територіальному устрої України є певна консервативність, але це не означає, що регіони (обласні утворення) близькі між собою за потенціалом і мають бути схожими в механізмах розвитку. Навпаки, такі фактори, як економічна структура регіонів, галузеві пріоритети, рівень інноваційності, характер зовнішньо-економічної діяльності свідчать про значні розбіжності в напрямках, можливостях і темпах їх розвитку. В число сил домінуючого

впливу на розвиток регіонів ми включаємо також інфраструктурний фактор, який забезпечує умови для розвитку, становить важливу складову регіонального потенціалу. Основу інфраструктурного потенціалу складають торгівля, транспорт та багатопрофільний комплекс підприємств житлово-комунального господарства. І якщо торгівля і транспорт формують базову модель обслуговування населення, то інженерні структури ЖКГ (енерго- і теплосистеми, електрогенерація і подача струму, водоканалізаційне обслуговування) обслуговують весь виробничий комплекс регіону: промисловість, будівництво, сільськогосподарські галузі). Тому роль ЖКГ не слід зводити до посередницьких функцій, а варто вважати його невід'ємною частиною виробничого і економічного потенціалу регіону. Такий підхід робить розвиток ЖКГ пріоритетним напрямком регіональної економічної політики. Особливо це стосується міст, що забезпечують найбільший внесок в економіку України та визначають конкурентні позиції держави на світових ринках. Харківський регіон у цьому сенсі є важливим, пріоритетним і перспективним. Однією з найважливіших умов його ефективного функціонування є розвинена інфраструктура, основу якої становить житлово-комунальне господарство.

На даний час ЖКГ Харківщини знаходиться на межі кризового стану: підприємства галузі є збитковими, рівень зносу основних засобів становить 60-75%, втрати ресурсів і готової продукції сягають 35%, інвестиційні потреби задовольняються на 5-10%. Для виходу з кризового стану галузі ЖКГ необхідна підтримка як з боку держави (за рахунок оновлення законодавства, фінансування реформ, зменшення податкового навантаження), так і з боку бізнесу (через участь в технічному переоснащенні підприємств галузі, інвестування інноваційних проектів, організацію розрахунків та підвищення платіжної дисципліни споживачів послуг).

На наш погляд, покращення ситуації в ЖКГ можна забезпечити шляхом:

- введення інституційних інновацій в т. ч. створення кластерів, започаткування регіонального комітету підтримки реформ в системі ЖКГ, центру інвестиційної політики, моніторингової системи реагування в ринковому середовищі;
- інжинірингу реалізації інноваційних проектів;
- апробації на підприємствах водопровідно-каналізаційного господарства (ВКГ) пілотного проекту створення централізованої служби аналізу і прогнозування, для ведення управлінського обліку, економічного аналізу, обґрунтування управлінських рішень для вищої ланки апарату управління підприємствами;
- розробки інтегрованої ІТ-системи для забезпечення взаємодії підприємств ЖКГ та державних органів на регіональному рівні, інформаційного забезпечення стратегічного розвитку галузі.

Реалізація наведених вище завдань передбачає використання інвестиційних та кредитних коштів, трансферу технологій, бюджетної підтримки та ін. Організація такої комплексної моделі фінансування розвитку ЖКГ є завданням, що реалізується виключно на регіональному рівні.

Традиційна система інформаційного забезпечення функціонування ЖКГ є, на нашу думку, надто бюрократизована. Її основними інструментами є програми, звіти, форми, аналітичні довідки, запити, розгляд конфліктних ситуацій. Такий підхід до управління необхідно змінювати. Нижче пропонується комплекс методичного інструментарію для перебудови механізму взаємодій «регіон - ЖКГ» (табл. 1).

У наведеній таблиці наведено інструменти, що рекомендується застосовувати в процесі управління розвитком ЖКГ та використовувати при вирішенні завдань регіональної інноваційної політики. Цей інструментарій апробовано у сфері ЖКГ в різних програмах розвитку і значних проблем під час його застосування не передбачається.

Слід відзначити, що як для регіону, так і для ЖКГ важливим є рівень готовності до змін, що у нашому випадку визначається за десятибальною шкалою (1 - найнижчий,

10 - найвищий рівень готовності) на базі диференційованих оцінок наведеного в таблиці 1 методичного інструментарію.

Таблиця 1 – Комплекс методичного забезпечення інструментарію удосконалення механізму управління інноваційним розвитком регіону.

	Методичний інструментарій	Сфера застосування	Авторська оцінка готовності до змін (за 10-бальною шкалою)	
			регіон	ЖКГ
1	Розбудова моделі інноваційної політики регіону	Створення оргструктури і механізму регіонального розвитку	7	9
2	Оцінювання регіону та його інфраструктури, інноваційного потенціалу «Регіон - ЖКГ»	Наукові дослідження	7	5
3	Бенчмаркінг ЖКГ	Порівняльний аналіз регіонів	3	7
4	Стратегічний менеджмент, сценарне прогнозування	Моделювання розвитку	7	3
5	Реформування ЖКГ	Введення інституційних змін	6	6
6	Програмно-цільове управління	Управління цілями і ресурсним забезпеченням	5	2
7	Комплексний енергоаудит	Енергозбереження	3	9
8	Створення РІС з включенням в неї ЖКГ-підсистеми	Перебудова інформаційних систем	4	3
9	Інжиніринг і управління проектами	Розробка і супровід інноваційних проектів	2	7
10	Моніторинг і система індикаторів	Корегування процесу розвитку	6	4
11	Оцінка ефективності інвестицій в розвиток (на об'єктах ЖКГ)	Залучення інвесторів	4	6
	Інтегральний показник готовності до вирішення завдань інноваційного розвитку		53	57

За результатами оцінки елементів інструментарію можна зробити такі висновки:

1. При максимумі в 110 балів (11x10) і регіон, і ЖКГ готові до реформування і інноваційного розвитку на 50%.

2. Рівень готовності регіону дещо нижчий, порівняно з ЖКГ (53:57).

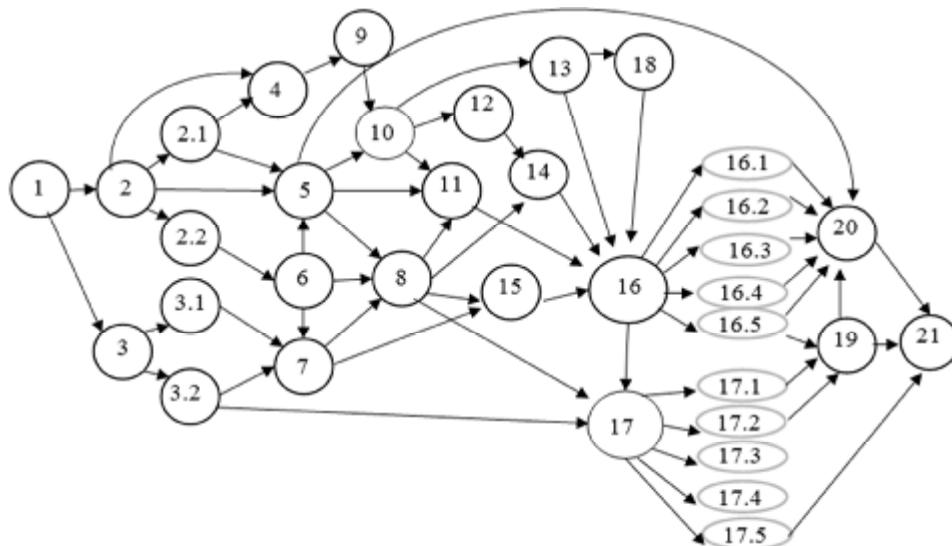
3. За більшістю складових інтегральної оцінки спостерігаються значні розбіжності.

4. Відповідно до результатів оцінки ЖКГ, в першу чергу потребує підвищення рівня готовності за інструментами як: створення РІС, стратегічний менеджмент, та програмно-цільового управління.

Інша справа – розробка і побудова у регіоні сучасної організаційно-економічної моделі реалізації інвестиційної політики. Для досягнення цієї мети бракує досвіду, науково обґрунтованих концепцій та методичних підходів.

Тому у даному дослідженні пропонується концептуальна модель інвестиційно-інноваційної політики регіону, що виконана у вигляді когнітивної карти. Такі карти (моделі) набули сьогодні значного поширення. Переваги їх застосування полягають у можливості наглядного та логічного розкриття змістовних і організаційних складових проблеми, яку планується вирішити.

У нашому випадку використання когнітивної карти дозволяє змоделювати організаційний процес взаємодії складових механізму управління інноваційним розвитком регіону в межах інноваційно-інвестиційної політики (рис. 1).

1.	Інвестиційна політика регіону (ко... розробка);	13.	Залучення в регіон інвестицій (зовнішні ресурси).
2.	Створення регіонального координаційного центру	14.	Розподіл власних інвестиційних ресурсів.
2.1.	відділ аналітики і прогнозування	15.	Обґрунтування і вибір пріоритетів.
2.2.	відділ проектування та інжинірингу	16.	Визначення галузевої специфіки інвестування
3.	Підвищення інвестиційного клімату регіону	16.1.	промисловість
3.1.	інвестиційна привабливість окремих об'єктів	16.2.	ЖКГ
3.2.	оцінка бар'єрного супротиву інноваціям	16.3.	фінанси
4.	Оцінка інноваційно-інвестиційного потенціалу.	16.4.	торгівля
5.	Інноваційна стратегія регіону.	16.5.	зв'язок
6.	Розробка регіональної інформаційної системи (PIC).	17.	Створення нових організаційних форм і систем інжинірингу.
7.	Конкурентна стратегія.	17.1.	технопарки
8.	Розробка і впровадження організаційно-економічного механізму управління інноваційним розвитком регіону.	17.2.	кластери
9.	Інноваційні потреби.	17.3.	бізнес-центри
10.	Інвестиційні ресурси.	17.4.	трансферу технологій
11.	Введення інституційних змін (інновацій).	17.5.	консалтингові фірми
12.	Програма використання науково-освітнього потенціалу.	18.	Банк даних (портфель) інноваційних проєктів.

Рис. 1. Когнітивна карта розбудови сучасної моделі інноваційно-інвестиційної політики регіону

Представлена модель інвестиційної політики регіону має такі особливості:

1. За основу розвитку прийнято реалізацію двох взаємопов'язаних стратегій: інноваційної і конкурентної.

2. В центрі уваги і перебудови управління розвитком знаходяться: інституційні зміни (законодавчо-нормативне оновлення умов діяльності) (1); аналітична і оціночна діяльність (потенціал, потреби в інвестиціях, вибір пріоритетів, портфель інноваційних проєктів) (2); обґрунтування та використання сучасного організаційного механізму управління розвитком (координаційна рада, технопарки і кластери, центри трансферу технологій) (3).

3. Орієнтація на максимальне використання власних науково-освітніх і виробничих ресурсів із залученням до активної співпраці міжнародних організацій.

4. Розбудова сучасної інформаційної системи для взаємодій в межах регіону (PIC) з урахуванням галузевої специфіки інноваційних програм.

5. До пріоритетних завдань центральних органів управління регіоном включено: розвиток інфраструктури; стимулювання науки, освіти і бізнесу, забезпечення відповідальності за результати інтеграції ресурсів і зусиль для здійснення регіональних програм розвитку; підтримка виходу підприємств регіону на міжнародні ринки.

Таким чином, основним завданням управління інноваційним розвитком регіону є розширення зв'язків з бізнесом і громадськістю в таких формах, як: державно-приватне партнерство, проведення громадських слухань, спільні меморандуми, оцінка інноваційних проєктів регіонального значення та участь громадських організацій в управлінні розвитком регіону.

Висновки з проведеного дослідження. За результатами дослідження особливостей реалізації інноваційної політики для забезпечення розвитку регіону доцільно зробити такі висновки.

1. За результатами аналізу основних проблем функціонування регіону як економічної системи сформульовано твердження про визначну роль галузі житлово-комунального господарства в процесі регіонального розвитку, що обумовлене характером потреб, що забезпечуються підприємствами галузі та негативними соціальними наслідками подальшого перебування цих підприємств в кризовому стані.

2. З метою забезпечення ефективної взаємодії в системі «регіон-ЖКГ» у роботі запропоновано комплекс методичного забезпечення інструментарію удосконалення механізму управління інноваційним розвитком регіону (табл. 1), коректне застосування якого приведе до виходу підприємств ЖКГ з кризового стану та забезпечить довгостроковий розвиток регіонів України.

3. Для забезпечення більш ефективної взаємодії економічних суб'єктів в процесі регіонального розвитку авторами розроблена когнітивна карта розбудови сучасної моделі інноваційно-інвестиційної політики регіону.

Список використаних джерел:

1. Герасимчук, З. В. Організаційно-економічний механізм функціонування житлово-комунального господарства [Електронний ресурс] / З. В. Герасимчук, К. О. Витрищук // Економічний форум. – 2011. – № 4. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/ekfor/2011_4/35.pdf
2. Лук'янов В. І. Стратегічні напрямки розвитку житлово-комунального господарства регіону / В.І. Лук'янов // Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики. Зб. наук. праць. – Харків, Національний аерокосмічний університет ім. М.Є. Жуковського "Харківський авіаційний інститут". – 2014, № 5(29). – с. 99-106
3. Реформирование жилищно-коммунального хозяйства: опыт и перспективы деятельности [Текст] : моногр. / Л. В. Беззубко, А. Н. Шамонова, С. А. Ефимочкина, Б. И. Беззубко. – Донецк : Норд-компьютер, 2008. – 200 с.
4. Челноков, И. В. Организационно-экономический механизм управления ресурсами развития региона [Текст] : дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.05 / И. В. Челноков. – Тамбов, 2003. – 155 с.

References (BSI):

1. Herasymchuk, Z. V., Vytryshchuk K. O. (2011) *Orhanizatsiino-ekonomichni mekhanizm funktsionuvannia zhytlovo-komunalnoho hospodarstva* [Organizational and economic mechanism of functioning of housing and communal services]. *Ekonomichni forum – Economic Forum*. 4, Retrieved from http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/ekfor/2011_4/35.pdf [In Ukrainian].
2. Lukianov V. I. (2014) *Stratehichni napriamky rozvytku zhytlovo-komunalnoho hospodarstva rehionu* [The strategic ways of regional housing development]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy mashynobudivnoi haluzi: problemy teorii ta praktyky – Economics and management of enterprises in the machine-building industry: problems of theory and practice*, 5(29), 99-106 [In Ukrainian].
3. L. V. Bezzubko, A. N. Shamonova, S. A. Efymochkina, B. Y. Bezzubko (2008) *Reformirovanie zhylyshchno-kommunalnoho khoziaistva: opyt u perspektivy deiatelnosti* [Reforming of housing and communal services: experience and prospects of activity]. *Monograph, Donetsk* [In Russian].
4. Chelnokov, Y. V. (2003) *Orhanyzatsyonno-ekonomicheskyi mekhanizm upravleniya resursamy razvytyia rehyona* [Organizational and economic mechanism of regional development resources management]. *Ph. D. thesis, Tambov* [In Russian].

Ключові слова: реформування житлово-комунального господарства; інвестиції інновації; інфраструктура регіону; інноваційно-інвестиційна політика регіону.

Ключевые слова: реформирование жилищно-коммунального хозяйства; инвестиции инновации; инфраструктура региона; инновационно-инвестиционная политика региона.

Keywords: housing and communal services reforming; investment innovations; infrastructure of the region; innovation and investment policy of the region.

Перевірено на плагіат системою: <https://corp.unicheck.com/library/viewer/report/3460877>

Рецензент: Бубенко П.Т., директор Північно-Східного наукового центру НАН України і МОН України, доктор економічних наук, професор